

جلیلی و روحانی وارثان دیدگاه‌های

مصباح‌هاشمی رفسنجانی

### جدال گفتمان‌های سنت‌گرایی و مصلحت‌گرایی

پس از بازگشت تحریم‌های شورای امنیت

سازمان ملل علیه تهران، سعید جلیلی رقیب دیرین خود‌حسب روحانی‌را به مناظره طلبید. این در حالی بود که روحانی، پس از مناظره انتخاباتی مسعود پزشکیان و سعید جلیلی باانتشار فیلمی به اظهارات جلیلی واکنش نشان داده بود و خواستار مناظره با او شده بود. خبرآنلین نوشت: دعوی این دو اگرچه در نگاه اول بر سر موضوعاتی مثل برجام، مذاکره و نوع تعامل با جهان است که از سال ۹۲ به رویارویی رسانه‌ای تبدیل شد، اما در پس پشت این نزاع دوگفتمان است که نمایندگان اصلی آن‌ها اکنون در قید حیات نیستند. سعید جلیلی سیاستمداری است که ریشه فکری او به مکتب آیت‌ا… محمدتقی مصباح یزدی و بدر معنوی جبهه پایداری می‌رسد و حسن روحانی هم مکتب آیت‌ا… هاشمی‌رفسنجانی است. اگرچه هیچ‌کدام از این دو در قید حیات نیستند اما تقابل گفتمانی‌شان امروز در سعید جلیلی و حسن روحانی بروز پیدا می‌کند.

▲ **هاشمی و مصباح**

تقابل هاشمی و مصباح در دهه ۸۰ علنی شد. از اواخر سال ۸۳ زمانی‌که گمانه‌زنی در خصوص کاندیداتوری هاشمی رفسنجانی در انتخابات ریاست جمهوری نهم بود، هفته نامه «پرتو سخن» وابسته به موسسه امام خمینی(ره) به نقد هاشمی رفسنجانی روی آورد و سعی می‌کرد او را به اصلاح طلبان گره بزند. اما انتقادات از «سکوت در برابر حمله به مقدسات» شروع می‌شده بود نقد نگاه هاشمی در خصوص «منشأ مشروعیت سیاسی ولی فقیه» ختم می‌شد. در حالی که مصباح یزدی منشأ حکومت فقهی را بر اساس نصب عام فقها از جانب خداوند می‌دانست و رأی مردم را به عنوان عاملی برای تحقق و عنایت بخشیدن به این حکومت (مقبولیت) ارزیابی می‌کرد، پرتو سخن در مقالاتی مدعی شد اعتقادداشتن هاشمی به مشروعیت الهی می‌شد. در مقابل نیز مصباح یزدی نامش به خاطر «رتزینی دانستن رأی مردم بر سر زبان‌ها افتاده بوده» و هاشمی رفسنجانی این نوع تفکر مصباح را قبول نداشت. چنان‌که در خاطرات ۵ مراد ۱۳۷۷ هاشمی آمده: «مناخ مقابل محافظه‌کاران از نقاط ضعف طالبان هم بر این تبلیغ به نفع خود علیه نیروهای راست استفاده می‌کنند و متأسفانه راستی هاجز فشار و تهدید، شیوه مناسبی برای تبلیغ نداشتند و با صراحت، دموکراسی و آرای مردم را رد مقابل ولایت فقیه قرار می‌دهند. آخرین نوع اظهار مکرر آقای محمدتقی مصباح یزدی در سخنرانی قبل از خطبه‌های نماز جمعه است.»

▲ **مصباح و احمدی‌نژاد**

محمود احمدی‌نژاد که قبلاستاندار هاشمی رفسنجانی در اردبیل و رئیس ستاد انتخاباتی او در انتخابات مجلس ششم بود، او وقتی که در دوره دوم انتخابات سال ۸۴ در برابر هاشمی رفسنجانی قرار گرفت از حمایت مصباح یزدی برخوردار شد. مصباح سعی می‌کرد با استفاده از تعبیر مقدس برای احمدی‌نژاد مشروعیت ایجاد کند. این روحانی پیش از انتخابات مدعی شد که «حضرت ولی عصر (عج) دارند برای احمدی‌نژاد دعای می‌کنند» و با انتخاب احمدی‌نژاد نیز گفت: «خدا می‌تعال را شاکریم که زمینه انتخاب چنین شخصیتی برای این دوره خاص از انقلاب فراهم کرد و آیندگان به این نتیجه خواهند رسید که انتخاب، مشحون به کرامات و معجزات بود و از این رو توفیق شکر این نعمت را از خداوند خواستاریم. عنایات حضرت ولی عصر (عج) یا رملت ایران بود که به چنین موفقیتی دست یافت و تلقی ما این است که این نفع‌خ الهی که در این زمان در جامعه مادمیده شده و آثارش در علاقه بیشتر مردم به دین و اندیشه‌های اسلامی ظهور یافته، مرتبه‌ای از مراتب چیزی است که در زمان پیامبر اسلام (ص) تحقق پیدا کرد و آن‌شاما… مرتبهٔ کاملش در زمان ظهور حضرت ولی عصر (عج) تحقق خواهد یافت.» در این دوران عرصه قدرت بر هاشمی رفسنجانی تنگ تر بود و در مقابل مصباح یزدی برجسته می‌شد. مصباح آشکارا در مخالفت با هاشمی رفسنجانی نیز مرید مصباح شده بود و شاگردان مصباح رفته‌رفته وارد قدرت شدند. در اولین تندیوی بودجه دولت احمدی‌نژاد، بودجه موسسه مصباح یزدی از ۳۵۰ میلیون تومان در سال ۸۴ به ۵۰۳ میلیارد تومان در سال ۸۵ رسید؛ این موسسه در یک دوره ۲۰ ساله، ۶۰ هزار نیرو تربیت کرد که بسیاری از آنها به بخش‌های مختلف حکومت راه پیدا کرده‌اند. مصباح یزدی که مواضعش را در خصوص مفاهیمی مثل آزادی، دموکراسی، حقوق بشر و… در مقابله با جریان اصلاح طلب اعلام کرده بود، سال ۸۵ در سخنانی بیان داشت: «رئیس‌جمهور تا وقتی که از طرف ولی فقیه نصب نشود طاغوت است.» مشابه این سخنان را هم پس از انتخابات ۸۸ مطرح کرد و گفت: «وقتی ریاست جمهوری حکم ولی فقیه را دریافت کرد، اطاعت از او نیز چون اطاعت از خداست.» رویارویی هاشمی و مصباح در انتخابات خیرگان پنجم جدی تر بروز پیدا کرد طوری‌که با رأی اصلاح طلبان به لیست

هاشمی محمدتقی مصباح یزدی و محمد یزدی نتوانستند از تهران به مجلس خیرگان راه پیدا کنند. اما با درگذشت هاشمی شاهرودی نماینده خراسان رضوی در خیرگان، مصباح یزدی به دعوت از شاگردان مشهودی‌اش از این استان کاندیداشد و نهایتاً ۴ سال بعد به خیرگان بازگشت؛ هر چند که پیش از تحلیف به عنوان عضو خیرگان درگذشت.

سال هشتم

شماره ۲۳۲۵

۱۴۰۴ • ۰۸ • ۰۴

۰۴ جمادی الاول ۱۴۴۷ / ۱۶ اکتبر ۲۰۲۵

«آرمان ملی» مواضع اخیر رئیس‌جمهور سابق کشورمان را بررسی می‌کند

# ایران توسعه‌یافته با بازگشت به مردم

▲ **باید به سمت مردم حرکت کنیم**



آشکار علیه کشور بازمی‌می‌توان امیدوار بود که کشور به سمت رشد و توسعه حرکت کند. بدین شرط که در مسائل مختلف داخلی و بین‌المللی در سیاست‌ها، رویکردها و تصمیمات

سابق که تاکنون نتیجه‌ای نداده را کنار بگذاریم و با اتخاذ رویکرد هاو تصمیمات درست به سمت رسیدن به موفقیت و در مسیر رشد و توسعه قدم برداریم، البته این نکته مهم رانیز نباید از یاد برد که در نوع تصمیم‌گیری، اتخاذ رویکرد یا اقدامی نباید مردم را نادیده گرفت و آنها را از معادله حذف کرد. چرا که مردم عنصر تعیین‌کننده‌ای هستند و در این مسیر بسیار می‌توانند کمک‌کننده باشند.

▲ **ایران برای همه ایرانیان**

شامگاه جمعه بود که جمعی از فعالان سیاسی اجتماعی استان یزد با رئیس‌جمهور سابق کشورمان دیدار کردند. در این دیدار حاجت‌الاسلام سیدمحمد خاتمی با اشاره به تعبیر مشهور خود در دوران ریاست جمهوری مبنی بر اینکه هر آنچه که در مقابل آزادی قرار گیرد، حتی اگر دین باشد، زیان می‌کند، اظهار داشت: منظور از آزادی و لنگاری نیست؛ بلکه منظور، حق تعیین سرنوشت است. وی با اشاره به تقابلهای آزاد است و امنیت یا آزادی و عدالت در طول تاریخ، گفت: انسان آزاد است که می‌تواند امنیت خود را بشناسد و انسان آزاد است که توان رسیدن به عدالت را دارد. رئیس‌دولت اصلاحات با اشاره به وضعیت خطیر تاریخی و شاخص‌های اقتصادی کشور، افزود: اسرانیل جز به سقوط جمهوری اسلامی قانع نیست و جز به تجزیه و تضعیف ایران نمی‌اندیشد تا هیچگاه کشوری به نام ایران نتواند باشد یا قدرتمند باشد و جنگ اخیر نیز شدت خطر را نشان داد. رئیس‌جمهور اسبق کشورمان، «موشک» و «مردم» را به دو عنوان دو مولفه‌ای بر شمرد که عامل سربلندی ایران در جنگ ۱۲ روزه شد و اظهار کرد: موضوع ساخت موشک از زمان ریاست جمهوری بنده آغاز شد. البته آنچه در زمان ما آغاز شد بسیار کوچک‌تر از وضع موشکی فعلی بود و ما در جنگ اخیر دیدیم این موشک‌ها چگونه زندگی در آن منطقه

«آرمان ملی» در گفت‌وگویی حضور سریالی اعضای دولت در مجلس را تحلیل می‌کند

## کابینه در بهارستان!

**کمال‌الدین پیرمژدن: سیاست‌ورزی افراطی باید کنار گذاشته شود**

پیشبرد برنامه‌هایش نیازمند حمایت مجلس شورا و دولت چهاردهم، در عین برخورداری از ظرفیت‌های مثبت ناشی از نزدیکی میان برخی از چهره‌های شاخص همچنان با چالش‌های جدی و ساختاری روبه‌روست. از یک سو، حضور مسعود پزشکیان که خود از نمایندگی مجلس به پاستوررسید و روابط نسبتا دوستانه او با محمد باقر قالیباف رئیس مجلس، سبب شده است فضای اعتماد و همکاری میان دو قوه تا حدی تسهیل شود. اما در سوی دیگر اگر بخواهیم به چالش‌های می‌ابین این دو گروه باید به ساختار مجلسی اشاره کنیم که در اختیارز اولنگراهای تندرو قرار دارد و آنها باتوجه به اینکه مدعی حضور چراغ خاموش هستند ولی در روز استیضاح ناصر همتی، وزیر پیشن اقتصادی خوندنمایی کردند. نمایندگان تندرو مجلس همچنان مایلند باتوجه به روزهای حساس و فشارهای خارجی غربی‌ها که تحریم‌ها را افزایش می‌دهند از اهرم‌های نظارتی یعنی سوال و استیضاح را به عنوان فشار بر دولت به کار گیرند و در ادامه‌شان را انتقاد سازنده می‌گذارند. در این هفته، که حضور ۹ وزیر در مجلس برای پاسخگویی به پرسش‌های نمایندگان در دستور کار قرار دارد، این وضعیت پیچیدگی بیشتری یافته است. از یک سو دولت می‌کوشد بهره‌گیری از فرصت نزدیکی میان رئیس مجلس و رئیس‌جمهور را برای پیشبرد برنامه‌هایش استفاده کند؛ از سوی دیگر، بخش‌هایی از مجلس با تاکید بر مسئولیت‌نظارتی خود، قصد دارند با استفاده از سازوکارهای قانونی، وزرا را به چالش بکشند و در عملکرد کابینه را با ذره‌بین دنبال کنند. دولت برای

▲ **تصمیمات هزینه‌ساز**

کمال‌الدین پیرمژدن، تحلیل‌گر مسائل

سیاسی و نماینده ادوار مجلس شورا در واکنش به روند روابط مجلس و دولت چهاردهم، به خبرنگار «آرمان ملی» می‌گوید: «در شرایط کنونی که کشور با مجموعه‌ای از چالش‌های پیچیده و چندبعدی مواجه است، از فشارهای اقتصادی و تحریم‌های فزاینده گرفته تا تهدیدات منطقه‌ای و تنش‌های اجتماعی؛ ضرورت هماهنگی و همکاری میان مجلس و دولت بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود. در چنین وضعیتی، اختلاف‌نظم میان قوا اگر از مسیر تعامل و گفت‌وگو خارج شود، نه تنها موجب تضعیف دولت یا مجلس نمی‌شود بلکه کلیت نظام تصمیم‌گیری کشور را بحران آرازدی روبه‌رو می‌کند. نمایندگان مجلس مسئولیت خطیری در نظارت بر عملکرد دولت دارند، اما این نظارت نباید با فشارهای هیجانی یا رقابت‌های جناحی درهم آمیخته شود. سیاست‌ورزی افراطی در مقاطع حساس، به ویژه هنگامی‌که کشور نیازمند انسجام در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و امنیتی است، می‌تواند تمرکز کابینه را برهم زند و مسیر حل مسائل

گزارش

تشدید شکاف در شورای امنیت درباره برجام

### دومین‌نامه مشترک ایران، چین و روسیه علیه گروسی

نمایندگی‌های ایران، روسیه و چین در سازمان ملل متحد باردیگر با ارسال نامه‌ای مشترک به دبیرکل سازمان ملل و رئیس شورای امنیت اعلام کردند که برجام رسماً منقضی شده و ادعای فعال‌سازی سازوکار «بازگشت خودکار تحریم‌ها» (اسنپ‌بک) از سوی کشورهای اروپایی فاقد مشروعیت حقوقی و سیاسی است. در این نامه همچنین تأکید شده است که با پایان اعتبار قطعنامه ۲۲۳۱، نقش رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، در گزارش دهی درباره اجرای برجام نیز خاتمه یافته است.

▲ **موضع‌گیری مشترک**

به نظر می‌رسد که نامه مشترک ایران با چین و روسیه واکنشی است به ادعاهای اخیر رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی درباره برنامه هسته‌ای ایران. گروسی به تازگی در مصاحبه‌ای با یک روزنامه سوئیس درباره موجودی اورانیوم با غنای بالاتر ایران مدعی شد که «تهران فعلاً زرزاسن را به‌صورت قطره‌چکانی می‌پذیرد و به دلیل نگرانی‌های امنیتی، محدودیت‌هایی را وضع می‌کند که من آن را می‌فهمم. اما اگر دیپلماسی شکست بخورد، من نگران توسل دوباره به زور هستم.» اما ادعا با پاسخ سیدعباس عراقچی، وزیر خارجه ایران مواجه شد. عراقچی بیان داشت که «نمی‌دانم ایشان این حرف را از سر نگرانی زده یا تهدید، اما کسانی که چنین تهدیدهایی می‌کنند باید بداند تکرار یک تجربه شکست‌خورده، نتیجه‌ای جز شکست دوباره برایشان نخواهد داشت.» حالا چین و روسیه نیز با نامه‌ای مشترک از موضع ایران در این زمینه حمایت کردند. در این نامه سه کشور، پایان انقضای قطع‌نامه ۲۲۳۱ را «پایان طبیعی یک فرآیند دیپلماتیک» دانسته و از دبیرخانه سازمان ملل خواستند از انتشار هرگونه گزارش جدید بر پایه این قطعنامه خودداری کند.

▲ **توصیف ریاکوف**

تنها ساعاتی پیش از انتشار این نامه، سرگئی ریاکوف، معاون وزیر خارجه روسیه، در واکنشی تند، اقدام کشور‌های اروپایی در بازگرداندن تحریم‌های بیش از ۲۰۱۵ علیه ایران را «حمله‌ای یایغانه به شورای امنیت سازمان ملل» توصیف کرد. او گفت: اقدام غربی‌ها علیه ایران «کاملاً غیرقابل قبول و ظالمانه است؛ چرا که آنها از ترفندهای کثیف و اقدامات غیرقانونی استفاده کردند.» ریاکوف همچنین اعلام کرد که از دید مسکو، تمام تحریم‌های سابق علیه ایران «باطل و لغو شده» تلقی می‌شوند و روسیه بر همین اساس قصد دارد همکاری‌های نظامی-فنی خود با تهران را گسترش دهد. به گفته ناظران، این موضع روسیه عملاً به معنای از بین رفتن شفافیت‌ها و آغاز مسیری دوگانه در نظام بین‌الملل است؛ مسیری که در آن، هر بلوک تفسیر خاص خود را از مشروعیت قطعنامه‌های سازمان ملل دارد.

▲ **سرچشمه اختلاف نظر**

سرچشمه اختلاف نظر‌ها تلاش ترویتیک‌ای اروپای برای فعال‌سازی کمیسیون حل اختلاف آغاز شد. انگلیس، فرانسه و آلمان مدعی هستند که ایران با افزایش سطح غنی‌سازی اورانیوم ۶۰ درصد، از حدود مجاز برجام تخطی کرده و بنابراین بازگرداندن تحریم‌ها طبق مفاد توافق، اقدامی مشروع است. اما در مقابل، ایران، روسیه و چین این اقدام را غیرقانونی می‌دانند. این تأکید دارد که ایالات متحده آمریکا با خروج از برجام در دیهشست ۱۳۹۷ دیگر صلاحیت استفاده از مفاد این توافق را ندارد و سه کشور اروپایی نیز نمی‌توانند به‌طور یک‌جانبه مکانیسمی را فعال کنند که نیازمند اجماع همه طرف‌ها است. با این حال، کشورهای اروپایی، با تشویق وزیر خارجه آمریکا «مارکو رویو»، تلاش‌های ایران برای دوام مسیر دیپلماسی را ناکام گذاشتند. آنها پیشنهاد روسیه و چین برای تمدید شش‌ماهه قطعنامه ۲۲۳۱ با بازگشت به گفت‌وگو را هم رد کردند. تحلیلگران معتقدند انگیزه اصلی اروپا در این اقدام نه صرفاً نگرانی از فعالیت‌های هسته‌ای ایران، بلکه ادعای آنها درباره نقش تهران در حمایت از روسیه در جنگ اوکراین نیز بوده است.

▲ **تاب‌پاشی اجماع**

تا اینجا، به نظر می‌رسد تلاش اروپا برای اعمال فشار بر ایران اکنون نتیجه‌ای معکوس داشته است. حتی رسانه‌های غربی نیز به این موضوع پرداخته‌اند که اقدامات اروپا و آمریکا و تصمیم برای فعال‌سازی اسنپ‌بک باعث از بین رفتن شفافیت‌ها و نظارت بین‌المللی بر فعالیت‌های هسته‌ای ایران شده و هم‌زمان، وحدت پنج قدرت اصلی شورای امنیت را نیز از میان برده است. دو عضو دائم شورا، یعنی روسیه و چین، به‌طور رسمی اعلام کرده‌اند که بازگشت تحریم‌ها نظر آنان فاقد وجهت حقوقی است؛ در نتیجه، ایران، دو کشور روسیه و چین نیز به این قطعنامه که باعث شدیدترین تحریم‌های بین‌المللی شده بود رای مثبت داده بودند. به گفته ناظران غربی، این تحولات نه تنها موجب تقویت توان دفاعی ایران، بلکه باعث تضعیف جایگاه شورای امنیت به عنوان مرجع‌نهایی تصمیم‌گیری در عرصه صلح و امنیت بین‌المللی می‌شود. از سوی دیگر، به لحاظ حقوقی نیز اقدام اروپا در فعال‌سازی مکانیزم بازگشت تحریم‌ها نقطه عطفی در نظم حقوقی جهانی است. تصمیمات شورای امنیت در مورد ایران و آژانس آتوم را است که بر پایه اجماع پنج عضو دائم گرفته‌شود، اما اکنون این اجماع از میان رفته و هر بلوک قدرت، قوانین بین‌المللی را مطابق منافع خود تفسیر می‌کند. در نتیجه، جهان وارد دوره‌ای از دوپارگی حقوقی شده است؛ دوره‌ای که در آن، قدرت سیاسی جایگزین مشروعیت حقوقی می‌شود و تصمیمات سازمان ملل به توصیه‌هایی سیاسی تقلیل پیدا می‌کند. در چنین شرایطی تحلیل‌گران می‌گویند که نامه دوم مشترک ایران، روسیه و چین نه یک اعتراض دیپلماتیک، بلکه نشانه و اعلام رسمی پایان دوره‌ای است که شورای امنیت می‌توانست مرجع‌نهایی تصمیم‌گیری درباره امنیت جهانی باشد.

حالا بنا بر اعلام کمیسیون‌ها و کمیته‌های مجلس شورا در هفته اول آبان حضور دریم وزرای امور خارجه، اطلاعات، راه و شهرسازی، کشاورزی، کار، اقتصادی، نیرو، نفت و ورزش و جوانان در این هفته به کمیسیون‌های مجلس شورای اسلامی خواهند رفت تا در حوزه‌های مربوطه پاسخگوی نمایندگان باشند. البته همانطوری که در ادامه می‌خوانید تعدادی از معاونان رئیس‌جمهوری هم در بهارستان حاضر خواهند شد، به همین

<sup>[1]</sup> در این نامه سه کشور، پایان انقضای قطع‌نامه ۲۲۳۱ را «پایان طبیعی یک فرآیند دیپلماتیک» دانسته و از دبیرخانه سازمان ملل خواستند از انتشار هرگونه گزارش جدید بر پایه این قطعنامه خودداری کند

<sup>[2]</sup> در این نامه سه کشور، پایان انقضای قطع‌نامه ۲۲۳۱ را «پایان طبیعی یک فرآیند دیپلماتیک» دانسته و از دبیرخانه سازمان ملل خواستند از انتشار هرگونه گزارش جدید بر پایه این قطعنامه خودداری کند